

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 1

HÄFTE 17

1914

STOCKHOLM

Skandinaviens största livförsäkringsbolag.

År 1913.

Nybeviljad livförsäkringssumma över 25 $\frac{1}{4}$ millioner kronor.
Premieinkomst över 8 millioner kronor.
Ränte- och hyresinkomst över 3,1 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut över 255,8 millioner kronor.
Samtliga tillgångar ca 75 millioner kronor.

I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst Kr. f. 039.614:30
Till aktieägarna: utdelning ,, 30.000:—

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat
till försäkringsägarna:

vinst öfver 13.000.000 Kr.
ödsfallsersättningar öfver 31.000.000 ,,
kapitalförsäkr.-belopp och
lifräntor öfver 11.200.000 ,, **Kr. 55.200.000**

Dägliga kvinnliga agenter antagas. 17

P.A. COLLINS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD/VÄFNADSHANDLARE

22

Bildade damer och herrar erhålla
mycket god hel- och måltidsinackorde-
ring. Även extra matgäster mottagas.
Möbl. o. omöbl. rum för längre eller
kortare tid.

Obs.! Gott bord. Piano.

Eriksonska Pensionatet

Drottninggat. 83, 2 tr.

55

Brunnskurer i hemmen.

RADELIIUM

Undertecknad, som under flera år i lämpliga
fall, särskildt vid allmän svaghet, nervositet och
sömnlöshet föreskrifvit drickandet af radioaktivt
vatten, framställt ur Aktiebolaget
Radioaktiva Vattens, Stockholm,
Radeliumelement och Radelium-
aktivatorer, har därvid ansett sig
kunna konstatera, att ifrågakvaran-
de vatten haft en sakta men säkert
fortskridande, välgörande inver-
kan på dylika åkommor. Under
kuren har därjämte framgått,
hvilket jag förut haft tillfälle fram-
hålla, att det angifna radioaktiva
vattnet har en påtaglig regleran-
de inverkan på matsmältningsor-
ganens funktioner.

Sundsvall den 4 april 1914
C. O. Elfström. Förste Stadsläkare.

Under 4 års tid har jag i min praktik vid fall af
äkta gikt och reumatiska åkommor ordinerat dricks-
kurer med starkt radioaktivt vatten från Aktiebola-
get Radiaktiva Vattens Radeliumelement. Resulta-
tet har alltid varit godt, i många fall öfver all för-
väntan. Av vikt är att träffa för individen lämplig
dosering och att därefter leke i förtid afbryta kuren.

Eskilstuna den 15 Maj 1914.

Sigurd Blom. Stads-districtsläkare.

AKTIEBOLAGET RADIOAKTIVA VATTEN
Riksg. 38 13 Brunkebergstorg 11, Stockholm Allm. 161:0

25

HERTHA

I. ÅRGÅNG

I NOVEMBER 1914

HÄFTE XVII

Våra studiestipendier.

I.

Genom förra vinterns inlägg i frågan om de Hvitfeldtska stipendierna väcktes tanken att för Årstautställningens räkning taga närmare reda på vilka understöd som inom olika utbildningsområden voro tillgängliga för studerande unga kvinnor. Mellankommande hinder ha gjort, att undersökningens resultat först nu kan framläggas.

Vid våra universitet och högskolor torde i detta sammanhang fyra kategorier av stipendier böra uppställas: 1) speciellt kvinnliga stipendier, 2) stipendier där det uttryckligen säges, att de må innehavas av manlig eller kvinnlig studerande, 3) stipendier avsedda för studerande i allmänhet och alltså tillgängliga även för kvinnor, 4) stipendier som ej kunna skänkas åt kvinnor.

I Lund har man gjort de första allvarliga försöken att systematiskt avgöra de fall, som kunnat komma under debatt. Jag börjar därför med rikets andra universitet. Detta äger två stipendier uteslutande förbehållna åt kvinnor, nämligen Vilhelmina Hiertas (300 kr.) och det Möllerska (80 kr.), båda tillfallande medicine studerande. Uttryckligen bestämda för såväl kvinnor som män äro de Borgska (1 å 140 kr.) och Eggelingska (160 kr.). Beträffande alla de återstående följer man den regeln, att när stiftelseurkunderna be-

gagna termen "studerande" eller något annat ej genusbetecknat ord, få stipendierna sökas av och givas åt såväl kvinna som man, för så vitt prästerligt kall ej uttryckligen föreskrives såsom mål för studierna. I de fall åter, då givaren bestämt, att en "yngling" skall erhålla understödet, har man vidtagit åtgärder för att få en gräns uppställd vid den dag, då det första medgivandet gavs för kvinna att idka universitetsstudier. Akademiska konsistoriet ingick i oktober 1913 till Kungl. Maj:t med en hemställan huruvida icke 35 stipendier, stiftade före den 3 juni 1870, böra kunna givas även åt kvinnlig studerande, ehuru ordet "yngling" förekommer i författningarna. Kungl. Maj:t har ännu ej avgjort denna sak. I gynnsamt fall komma emellertid en ansevärd mängd understöd, varierande mellan relativt obetydliga belopp och över 1,200 kr., att stå öppna för Lunds studentskor. De stipendier, som efter den minnesvärda dagen 1870 skänkts åt "ynglingar", måste naturligtvis rättvisligen förbehållas åt manliga sökande.

Vid Uppsala universitet har ännu ingenting åtgjorts för att få några gemensamma principer fastslagna beträffande studentskornas stipendierättigheter. Utom diskussionen falla givet de fyra rent kvinnliga understöden. Elsa Eschelssons

(2 å 600 kr.) äro avsedda för kvinnliga jur. stud. till högre examen än kansliexamen, vid Uppsala eller Lunds universitet eller Stockholms högskola, och utdelas av juridiska fakulteten i Uppsala; Vilhelmina Hiertas (1 å 28 kr. eller 2 å 140 kr.) tilldelas kvinnlig med. stud.; Lotten von Kræmers (1 å 65 kr.) får innehavas av kvinnlig studerande i allmänhet och Kvinnliga studentföreningens (1 å 80 kr.) är förbehållet åt medlem av nämnda förening.

Frånsett dessa kvinnostipendier tycks det hittills ha varit och fortfarande vara så, att man i varje särskilt fall, då kvinnlig sökande anmält sig, avgjort frågan om behörigheten. Som exempel på i vilken utsträckning man på sista tiden gynnat studentskorna anför jag härmed vad som givits åt kvinnor under år 1913: riksbankens jubelstipendium (200 kr.), ett Hyltings stipendium (Upplands nat.; 62 kr.), ett Ahlöfs (Västmanlands-Dala nat.; 60 kr.), ett Stecksén-Norbergs (Norrlands nat.; 400 kr.), och ett Ulins (Norrlands nat.; 500 kr.). Utom dessa, som utgå för längre perioder, är att nämna följande smärre års- eller terminsunderstöd: Fahlcrantzska och Forsbergiska premierna (Västmanlands-Dala nat.; resp. 65 och 50 kr.), två kollektstipendier (Göteborgs och Västgöta nat.; resp. 45,72 samt 25 kr.) och Sollefteå stipendium (100 kr.)

Karolinska institutet har fyra kvinnostipendier: Vilhelmina Hiertas (500 kr.) för blivande tandläkare samt H. och A. Hiertas (3 st. å omkr. 250 kr.). Av såväl kvinnor som män kunna dessutom sökas ett tjugotal understöd för studier, resor eller vetenskaplig verksamhet. Beloppen variera mellan 150 och omkring 4,000 kr. — Institutet disponerar vidare

över räntan från flere fonder, avsedda att främja den vetenskapliga forskningen, ur vilka anslag kunna utdelas. Framdeles komma slutligen stipendier att givas åt kvinnliga med. kandidater ur den s. k. Minnesfonden. Räntan på denna tillfaller nu viss livräntetagare.

De nio stipendier, som utdelas av Farmaceutiska institutet, stå öppna även för kvinnor. Det lägsta belöper sig på 50 kr., de högsta på 500. Examineerade apotekare kunna dessutom för fortsatta studier få understöd (500—1,200 kr.) ur fem fonder. Slutligen finnas två fonder, ur vilka framtida stipendier komma att utdelas.

Stockholms högskola disponerar över sju stipendiefonder. Handlingarna föreskriva uttryckligen beträffande en av dessa, den Smittska, att manliga och kvinnliga sökande äro lika berättigade, och i intet av de andra fallen äro kvinnor uteslutna. Sammanlagda antalet stipendier uppgår till 55 å 60, och beloppen för varje växla mellan 500 och 2,000 kr.

Ej heller Göteborgs högskola utestänger studentskorna från studieunderstöden. Sex sådana finnas, belöpande sig på 300 å 500 kr.

Dessutom ha flera gånger utdelats extra stipendier.

Vid Konsthögskolan åter stå endast en del understöd de kvinnliga adepterna till buds. Omkring ett tjugotal äro emellertid öppna för dem (upp till 3,000 kr.).

Musikaliska akademien medger rätt till fri tävlan mellan könen om stipendierna. Här förekomma 30 å 40 sådana, det lägsta på 9, det högsta på 3,000 kr.

Med Högre lärarinneseminarium komma vi till en undervisningsanstalt med uteslutande kvinnliga elever. Av statsmedel har seminariet sedan en lång följd av år tillbaka ett årligt anslag av 500 kr., avsett att i form av understöd av olika storlek tilldelas behövande elever. Dessutom förekomma sex privata stipendier å 100 kr., ett å 200 och ett å 300.

Såsom typiska för förhållandena vid statens folkskollärarinneseminarier torde kunna anföras följande siffror från ett av dem. Efter 1906 ha av statsmedel årligen utgått till seminariet 6,218 till 7,828 kr. i stipendiepengar, höjningen huvudsakligen beroende på inrättandet av en parallellklass för studenter. Understödens storlek har växlat mellan 10 (dock vanligen lägst 20) och 75 kr. i terminen. Umeå seminarium äger dessutom en mindre stipendiefond.

Både vid dövstumläraryseminariet å Manilla och Tomtebodablinstitut ha manliga och kvinnliga elever samma rätt till stipendier, och i allmänhet kunna alla påräkna sådana, vid det förra till ett belopp av 800 kr., vid det senare varierande mellan 300 och 600 kr.

Blivande lärarinnor i slöjd och huslig ekonomi tyckas däremot ej kunna erhålla några understöd för sin utbildning utöver dem, som friplatserna bereda.

Tekniska skolan i Stockholm utdelar fyra rent kvinnliga stipendier å 200 kr. (J. Anderssons fond) till elever i den högre avdelningen. Dessutom disponerar läroverket över ett trettioital "samstipendier", sju å 200 kr. (härav alltid två till kvinnor), omkring tjugofyra å 300 kr. och ett å 500 kr.

Gymnastiska centralinstitutet erhåller numera av staten årligen ett stipendieanslag av 2,000 kr. och härav bruka omkring 1,500 givas åt kvinnliga elever, i allmänhet i poster om 100 kr. åt den yngre kursen och 200 åt den högre.

Även vid barnmorskeutbildningsanstalterna i Stockholm och Göteborg utgå understöd av statsmedel. Genom Kungl. medicinalstyrelsen fördelas vid anstalten i Stockholm 2,532 kr. och vid anstalten i Göteborg 2,600 kr. lika mellan tolv elever. I Stockholm finnes dessutom ett stipendium å 50 kr. (M. Sondéns fond) och ett å 15 kr. (Nilssons fond).

För sjuksköterskeelever förekomma stipendier endast vid Sophiahemmet. De utgöra räntan å E. Virgins fond (omkr. 3,000 kr.) och kunna vara ett eller flera årligen.

Handelshögskolan i Stockholm disponerar över sex fonder, varur studie- eller reseunderstöd upp till 1,500 kr. kunna utgå till ett flertal studerande, manliga eller kvinnliga. Ej heller vid Frans Schartaus handelsinstitut i Stockholm lägga bestämmelserna några hinder i vägen för kvinnliga stipendiesökande. Här finnas ett utrikes resestipendium å 2,250 kr. och ett å 1,250 kr. Göteborgs handelsinstitut åter saknar understödsfonder.

II.

Vid sidan av ovan behandlade studie- stipendier, knutna vid en viss undervisningsanstalt och utdelade av denna, förekommer även ett ej så ringa antal andra, i de flesta fall med mera allmänt syfte,

utgående från följande fristående understöds-kassor: Fredrika-Bremer-Förbundets stipendieinstitution, telefondirektören H. T. Cedergrens uppfostringsfond och Riddarhusets stipendiekassa. Den förstnämnda understödjer endast kvinnliga studerande, under det att de Cedergrenska medlen och vissa av Riddarhusets äro tillgängliga för båda könen.

Fredrika-Bremer-Förbundets yrkes- och studiestipendiefonder utgöras som bekant av allmänna stipendiefonden samt donationsfonderna. Understöden ur den förra tilldelas länsstipendiaterna för genomgående av en för varje utdelning bestämd utbildningskurs. Beloppen bruka växla mellan 200 och 500 kr. Donationsstipendierna utgå av under särskilda villkor donerade medel. Johanna Kempes fond är avsedd för med. studerande. Årligen utdelas ur denna två stipendier, ett på 400 och ett på 500 kr. En del av räntan på kapitalet inbesparas dessutom för att då och då bilda ett större resestipendium åt med. licentiater. Ur den Leijonhufvud—Adlersparreska fonden (omkr. 7,900 kr.) skola understöd utgå till unga studerande av släkterna Leijonhufvud och Adlersparre.

Evelina Fahnehjelm's fond lämnar resestipendier å 400 à 500 kr. till lärarinnor i språk och geografi, med företräde för lärarinnor från Wallinska skolan. Avkastningen av Anna Struwe-Lindhagens fond (omkr. 4,000 kr.) skall utgå turvis till elever i översta avdelningen av Högre lärarinneseminarium samt högsta klassen av Statens normalskola och Lyceum för flickor. Räntan av Georg Améens fond (10,000 kr.) åter skall ges åt kvinna, som

vill studera sådana förhållanden, vilka tjäna att förbättra den bildade självförsörjande kvinnans ställning. Sedan nu utgående livräntor indragits, skola vidare understöd för studier lämnas ur Ellen Bergmans släktstipendiefond (omkr. 56,000 kr.), Ellen Fries' minnesfond (10,000 kr.) samt Bergman-Österbergs fond (10,000 kr.). Den senare är närmast avsedd för dem, som vilja bliva läkare, gymnaster, fruktodlare eller jordbrukare. Fria stipendier till ett gemensamt belopp av omkring 1,000 kronor utgå slutligen ur den allmänna gåvoavdelningen, som f. ö. huvudsakligen bestrider förvaltningskostnader.

Ingen stipendiefond har väl större räckvidd än den Cedergrenska. Understöden äro här ej begränsade till vissa summor eller en bestämd tidsperiod, utan anpassas efter stipendiaternas speciella behov för den utbildning de valt. Och fonden medverkar till utbildning för vilken levnadsbana som helst, för vilken stipendiaten befinnes äga stor begåvning, såsom teknisk verksamhet, industri av varje slag, handel och lantbruk ävensom konst och vetenskap.

Bland riddarhusstipendierna äro först och främst att märka två speciellt kvinnliga, som i framtiden komma att utgå ur Abela och C. M. Linds af Hageby gåvofond (omkr. 21,000 kr.). De äro avsedda för undervisning i praktiska värv, såsom hushållslära, sjukvård eller kvinnlig slöjd, samt äro i första rummet släktstipendier. — Enligt föreskrifterna uttryckligen öppna även för kvinnliga studerande av adlig börd äro fjorton understöd ur adliga kadettskolefonden, därav fyra högre å 500 kr. och åtta lägre å 300 kr. samt två näringsstipendier å 300 kr. De tolv först-

nämnda utdelas för studier vid någon av rikets högskolor eller därmed jämförlig anstalt, näringsstipendierna åter för begagnande av undervisningen vid inhemsk läroanstalt till näringarnas befrämjande. Till samma kategori som kadettskolestipendierna höra även de, vilka utdelas ur fröken Hanna Roos' af Hjlemsäter testamentsfond. Denna lämnar två stipendier å 1,000 kr. till akademidocent eller idkare av vetenskap eller konst m. m. samt stipendier å 500 kr. till det antal fondens tillgångar medgiva, att bl. a. tilldelas "ynglingar eller fröknar på den civila eller för varje samhälle gänelig bana, som kräver insikter och utbildning". — Villkorliga utsikter till två stipendier för allmän utbildning, vardera å 5,000 kr., hava även vissa kvinnliga medlemmar av ätten Carleson. Oavgjort torde däremot

ännu vara huruvida två von Schewenska stipendier å 500 kr., för akademiska eller därmed jämförliga studier, eller ett von Stockenströmskt å 180 kr., avsett för "adlig student, som vid Uppsala akademi studerar, helst bergvetenskap", får innehavas även av kvinnor.

* * *

Samlade på detta sätt i en översikt, kunna kvinnornas möjligheter till erhållande av studieunderstöd tyckas vara ganska många. Men teorien är som bekant en sak, praktiken en annan. Och i jämförelse med de unga männen få våra kvinnliga studerande säkerligen länge vara hänvisade till ett relativt ringa antal stipendier.

Susy Silfverbrand-Erikson.

Kvinnornas uppbåd.

Det förlorades ingen tid vid bildandet av Kvinnornas uppbåd. Lördagen den första augusti bröt kriget löst i Europa, söndagen den andra ringde klockorna över hela vårt land och kungjorde den allmänna mobiliseringen. På torsdagen hade det nybildade Uppbådet redan en nödhjälpsbyrå i gång i Stockholm, veckan därpå var en livsmedelskommitté tillsatt, som åter snart var färdig med sin livsmedelsdepå, den förträffliga inrättningen Vasagatan 11, som så skickligt sörjer för tillfredsställandet av de obemedlade hushållens behov av närande och billig föda.

Hjälpsbyrån fick sin stora betydelse sär-

skilt genom att den så snabbt ordnades. Innan de kommunala hjälpbyråerna med sin givetvis något tyngre apparat kunde tråda i verksamhet, var Uppbådet färdig med utdelning av tusentals mjölkpolletter och anvisningar på matvaror. Under de första fjorton dagarna hjälpte den på detta sätt 600 familjer. Även direkta penningbidrag liksom kläder har byrån varit i stånd att lämna, sammanlagt har den delat ut 2,500 kronor. När de kommunala byråerna emellertid fingo sin nödhjälpsverksamhet i gång, blev det av mindre vikt för Uppbådet att fortsätta efter dessa metoder. Det blev då livsmedelskommittén, som till väsentlig del fick

övertaga uppgiften att ingripa som direkt hjälpare, något som den på sitt bestämt avgränsade område gör på ett alldeles utomordentligt sätt. Livsmedelsdepån är därvid det verksamma organet.

Där finns allt vad husmodern behöver. I försäljningsrummet stå avvägda påsar med mjöl, gryn, socker och annat mera på hyllorna längs väggen, fat med korb, sylta, färs och andra charkuterivaror på ett skänkbord skyddat från damm genom en överspänd siktduk, allt fint och prydligt, de bästa varor som kunna anskaffas till det billigaste pris. D. v. s. allt till de gängse prisen, men fullgod vara. I ett hörn av rummet stapla sig fyrkantiga trä-lådor på varandra. Det är koklådorna, som man vill bringa allmännare i bruk. För femtio öre säljes en sådan med lock och haspel. De väcka oftast stor förvåning och litet misstro, men har man talat för saken, så slutar det vanligtvis ungefär som när en kloktblickande allvarsam kvinna yttrade till mig efter ett samtal angående de märkvärdiga lådorna: "men det är ju bra nu, när veden är så dyr", och ivrigt tog ett kort till nästa demonstrationsafton, som räcktes henne av depåns intresserade föreståndarinna.

I en avdelning av rummet är det lilla köket inrett, med gasspis, gaskök och gasugn, där hemkonsulents fröken Tora Holm en gång i veckan demonstrerar god och billig matlagning, ger upplysningar och råd i praktisk hushållning samt visar koklådornas användning. Demonstrationsaftnarna ha varit så till trängsel fyllda, att man måst hitta på att dela ut kort till undvikande av att en mängd människor, som inte kunna slippa in, få gå förgäves.

Utlämningen av varor, särskilt på lör-

dagarna, är livlig. Den flinka förestånderskan hjälper de ovana med att fundera ut vad de skola ta på sin anvisning. Någon handel med pengar är det nämligen inte här. Endast de, som från nödhjälpsbyråerna, F. V. O. eller andra hjälpinrättningar ha anvisningar på ett visst belopp, 5—10 kronor eller så, få komma till depån och hämta livsmedel. Då gäller det att räkna ut vad som bäst behöves och att få priset att gå jämt ihop. Den unga förestånderskan är outtröttligt hjälpsam med råd och funderingar. Det höjer sig snart ett litet berg av paket och påsar på disken, vilket sedan försvinner ned i den oundvikliga kassen och bärs hem med säkerligen mycket glada känslor. Ofta står en liten blek tös eller pys bredvid och ser med långa, intresserade blickar på de lovande påsarna och paketen.

I förbigående vill jag nämna, att enskilda personer kunna köpa anvisningar från depån för att skänka bort till behövande.

Livsmedelskommittén har nu lyckligen fått sig beviljat det anslag på 5,000 kr., som den anhållit om hos Stockholms stadsfullmäktige för att sätta i gång med matlagingskurser, i samband med vilka ett antal arbetslösa kvinnor skulle kunna bespisas till ett pris av 25 öre personen. Kurserna och bespisningen äro också redan i gång, men ännu så länge i mindre utsträckning. Man har tänkt sig, att det blir mera lämpligt att sköta saken i större skala längre fram på hösten, då efter all sannolikhet nöden blir större.

En särdeles god idé av livsmedelskommittén är att i samband med depån söka driva fram en ännu ganska förbisedd industri, som kan ge god förtjänst åt folket: samlandet av medicinalväxter. De-

pån uppköper nypon och medicinalväxter och åtar sig även förvaring och i vissa fall torkning av insamlat material. För övrigt lämnar den upplysningar om vart det är lämpligt att vända sig för avyttring av färdigtorkade växter, såsom till apoteken eller direkt till Medicinalväxtföreningen i Stockholm.

Allt detta genom livsmedelskommittén och annat mera, såsom sömnadskurser för fabriksarbeterskor, bodbiträden, kvinnlig kontorspersonal m. fl. som ha nedsatt arbetsförtjänst, såväl som förmedling av

sömnad åt arbetslösa, har Uppbådet redan medhunnit. En trikåverkstad har öppnats för strumpstickning till armén, vilket givetvis bereder många tillfälle till förtjänst. Man beräknar att arbeterskan, när hon blivit fullt kunnig i stickningen, kan förtjäna 1 kr. à 1,50 om dagen på detta arbete. Företaget anser man skall komma att bära sig av sig självt.

Det är, som synes, duktiga, hjälpande tag som givits i mera än ett avseende.

E. K—n.

De våra på Bugra.

Nu ligger det något sagolikt otroligt i tanken på en internationell utställning i Tyskland år 1914 med de olika nationerna sida vid sida av varandra i fredlig tävlan. Sagan var dock sanning. Österrikes, Rysslands, Englands, Frankrikes, Japans och ännu flera länders paviljonger lågo verkligen denna sommar på ömse sidor om "Nationernas gata" på Världsutställningen för bokhantverk och grafik i Leipzig (kallad Bugra, en fyndig sammansmältning av de bägge utställningsfackens första stavelser) med Tysklands egna ståtliga utställningshallar dominerande det hela. Men de många ländernas flaggor fingo icke vaja lustigt bredvid varandra utställningstiden ut. Månader för tidigt strökos många av dem från flaggstängerna och portarna bomrades igen om de kulturella skatter, över vilka de hissats.

Jag var lycklig nog att komma till Leipzig innan sambandet brast mellan Euro-

pas folk. Jag fick verkligen göra ronden: genom ryska paviljongens exposition av brokigt simpla bokband och en dristigt egendomlig, individuellt djup illustrationskonst, den engelska Tudorbyggnadens prov på gediget men på senare tider icke utvecklingskraftigt bokhantverk, de franska salarnas jämnstrukna bokkollektion — som märkvärdigt nog icke bröts genom den lysande attraktion, som en retrospektiv fransk utställning skulle erbjudit —, förbi det ännu oöppnade japanska lilla huset, där traditionellt japaneseri skymtade genom rutorna, in genom Österrikes rikt flaggsmyckade portal och Italiens vita palats, genom de tyska hallarnas hopade rikedomar av en ständigt nyskapande, alltmer fulländad bokkonst och de skandinaviska ländernas små expositioner, sammanförda med några andra — nu så kallade "neutrala" — nationers i en gemensam byggnad.

Men strax till vänster innanför utställningens huvudentré, upp emot den breda

huvudgatan, i vars mitt den stora fontänens vatten steg kristallvitt i solljuset eller regnbågsskimrande i den elektriska nattbelysningen, låg en vit långsträckt byggnad under ett likt ärgig koppar grönt lysande tak. Bland utställningens alla lockande skatter var detta det på förhand utsedda, egentliga målet för min Leipzigfärd, de tyska kvinnornas Årsta, Haus der Frau.

Det fanns en sak — men så vitt jag vet också endast den — som man kunde fört fram som direkt anmärkning mot vårt eget baltiska Årsta, att inte en kvinnlig arkitekt gjort ritningen och stått för bygget. Skälet härtill var emellertid enkelt nog, hos oss ha kvinnorna ännu inte slagit in på arkitektbanan. Visserligen finns det en eller annan självlärd amatör i facket, som visat sig som överraskande skicklig husbyggare, men utbildade kvinnliga arkitekter ha vi ännu inte. Tyskorna ha på detta som flera andra arbetsområden gått före som banbrytande, och Tyskland har sedan flera år ett antal kvinnliga arkitekter. Under sådana förhållanden är det ej att undra på att en av dem var till hands att rita och leda bygget av Haus der Frau.

Emilie Winckelmanns ståtliga hus på Leipzigutställningen upptog ett område av 2,400 kvadratmeter. Genom en halvrand, kolonnprydd peristyl, som lugnt och samhörigt slöt sig till byggnadens enkelt rätliniga fasad, öppnade sig entrén till det stora komplexets tjugofem utställningssalar.

Det första behärskande intrycket vid en vandring genom Haus der Frau var av genomförd konstnärlighet i anordningarna — från rummens dekorerings med de ofta dristigt bjärta, alltid utsökta färg-

sammansättningarna till det skickligt framlagda utställningsmaterialet. Starka färgackord av grönt-gredelint, gredelint-blått, djuptonande blom- och bladmotiv, en ny färgkonst med rikare perspektiv än den klart osammansatta, som så länge härskat.

I denna konstnärliga miljö bjöd Haus der Frau fram proven på vad kvinnorna uträttat inom det område, som är Leipzigutställningens speciella. Beundran över det myckna, som därvid kunnat uppbringas, blev det andra starka intrycket av Haus der Frau.

Det var en rikedom.

Mot bakgrunden av grafikalens mattgröna väggar, i väl avdämpad takbelysning, först den stora samlingen träsnitt, stick och raderingar. Individuell temperamentsfullhet var det framträdande draget i denna utställning av betydande, framåtgripande konst. Vid sidan av Käthe Kollwitz' vilda proletärbilder — ett flammande jag anklagar, sprunget ur vetande känsla för djupt elände och ropat ut med konstnärligt fulländad teknik — en Cornelia Paczka-Wagners vision av en ljus och hög Maria Mater consolatrix, inför vilkens lugna majestät allt lidande sjunker undan. Clara Siewerts svarta Häxa bredvid ett ungt blont flickhuvud. Gamla städer i ljus och skugga, hus med brantstupande tak mot skyig himmel, knotiga pilar vid en väg, en mans huvud i kraftig teckning, vitblommande träd —

Bland de nya, främmande namnen plötsligt kända svenska, Tyra Kleen, Elsa Björkman, Ragnhild Nordensten, Hilda Heyman, Gerda Nordling.

I ett litet rum för sig en utsökt samling raderingar och träsnitt av Wienkonstnärinnor.

Vidare genom sal efter sal. Musikutställningens ståtliga samling av delvis utomordentligt dyrbara originalpartiturer och porträtter av framstående konstnärinnor samt in- och utländska kvinnokompositioner, äldre och nyare, upptog ensam flere rum. Sådana skatter som ett missale i pergamenthandskrift från 1521 av ursulinnernunna Katharina Eschenfeld, Anna Amalias av Weimar handskrivna partitur till hennes "Erwin und Elmire", brev från världskända celebriteter, som ett från vår egen Jenny Lind daterat Berlin 14 mars 1850, träffade man här på — för att nu endast nämna några av dyrbarheterna i den rika avdelningen.

Fullkomligt imponerande verkade de många samlingar, som enskilda kvinnliga bibliofiler och boksamlare ställt till Haus der Frau's förfogande. En lämnar en utsökt kollektion klassiker- och romantikerupplagor i gamla tyska läderband, en annan en omfattande samling genealogiska och historiska kalendrar med kopparstick av mästare som Chodowiecki och Meil, eleganta "Musenalmanache" från 1700-talets senare hälft ligga i en monter, vid sidan därav ett antal kvinnoböcker från Goethetiden — Sophie von La Roche, Fräulein von Klettenberg, Rahel, Bettina —, så en dyrbar samling originalupplagor från femtonde och sextonde århundradena i gamla läderband, kollektioner av handbundna böcker i siden, läder och pergament, av exlibris och miniatyrer.

Av dessa kvinnliga samlares namn måste ett här nämnas, fru Ida Schoeller, som utom sin i Haus der Frau exponerade rika kollektion av moderna illustrerade arbeten hade ett helt rum för sig på den stora utställningen, inrett efter modell av

hennes eget bibliotek i Düren. I skåp av svartnad, blankpolerad ek hade hon där en dyrbar samling böcker från 15-, 16- och 1700-talen med rika träsnitt och kopparstick. Det är illustrationskonsten som varit det bestämmande vid hennes samlarverk; som hennes bibliotek nu är ordnat, kan kennaren av denna konst följa dess utveckling från tidigaste 1500-talets naivt kraftiga teckningar över Merian och andra mer eller mindre kända illustratörer fram till Chodowieckis sirliga stick.

Voro de många enskilda boksamlingarna i Haus der Frau ett lysande prov på det stora intresse nu levande kvinnor ha för böcker och bokkonst, gav den historiska avdelningen en ståtlig överblick av den del kvinnor förr och nu tagit i arbetet med böcker. Från den tid, då nunnorna liksom munkarna i klostren sysslade med avskrifter av de heliga böckerna, smyckande dem med guld- och färgskimrande kapitäl — var sådan bokstav ett litet konstverk för sig —, och fram genom århundradena som författare och diktare, som boktryckare, bokbindare och illustratörer. En samling skrifter från Anna Ruegerins tryckeri i Augsburg, Katherina Gerlachins och Kunegunde Hergotins i Nürnberg visa att 14-, 15- och 1600-talen hade sina kvinnliga boktryckare. Kvinnliga förläggares namn fann man på ett antal kataloger över Leipzigmässorna på 1700-talet. Att kvinnligt dikt- och författarskap inte är från i går mindes man om genom sådana utställningsnummer som Hroswithae Opera, ett lån från universitetsbiblioteket i Strassburg, Conrad Celtis upplaga av 1501 — som visserligen är nära femhundra år yngre än originalverken men ändå ju inte är något

nytryckt —, och abbedissan Herrad von Landspergs Hortus Deliciarum, den berömda 1100-talsencyklopedien, som av nunnorna användes vid barnens undervisning. Mme Daciers översättningar av Odysseen och Iliaden, i Amsterdamupplagor av 1731, berättade om djupgående klassisk bildning och Marianne von Zieglers namn om huru en kvinna under stora högtidligheter 1734 kröntes som diktardrottning i Leipzig. En rikhaltig samling modern kvinnollitteratur bar vittne om vad vår tid har att komma med.

I ett förtjusande skriv- och läsrum, egentligen kallat pressens rum, fann man alla slag av kvinnotidningar, med största opartiskhet samlade från den mest raffinerat vansinniga franska modetidning till den revolutionära Suffragette. Tillsammans omkring 150 tidskrifter och tidningar utgivna eller redigerade av kvinnor. Bland de många tyska saknades tyvärr ett exemplar — omöjligt som det varit att uppspara ett sådant — av den första tyska kvinnotidning i egentlig mening, Louise Otto-Peters' i stormåret 1848 planlagda och 1849 startade Frauenzeitung für höhere weibliche Interessen, som skickades ut med mottot "Dem Reich der Freiheit verb' ich Bürgerinnen". Redan 1853 föll den ett offer för reaktionen. Av stort intresse hade det sannerligen varit att få se denna tidiga stormfågel vid sidan av de många nutida kvinnotidningarna.

Konsthantverkets gråbruna rum med sin oändlighet skisser och utkast, klichéteckningar, bokband, försättspapper, plakat och reklamkort var det som till sist påkallade uppmärksamheten. Alltjämt de nya, djupa färgsammansättningarna, som överallt mött oss i Haus der Frau. Och i ett av rum-

mets små avskilda bås Katharina Schöffners flammande individualitetsstarka utställning.

Troligen säger hennes namn ingenting för svenska läsare. Själv vet jag intet mera om henne än vad katalogen meddelar, namnet och "Bad Ischl, Oberösterreich. Graphik, Entwürfe, Buchgewerbe". Men hennes utställning talade.

När jag första gången kom fram till den, var den lilla avskrankningen upptagen av några stycken personer, som hänleende och dock ofrivilligt förlägna inspekterade Katharina Schöffner. Hånet fick inte riktigt fritt lopp, då hon själv obehagligt förutseende gjort en teckning av "Utställningsbesökare 1914", varifrån den kalkborgerliga förbluffelsen elakt porträtterad nu stirrade emot de goda människorna. Men att alldeles hålla tillbaka grinet över denna suveränt djärva konst var mer än man kunde begära av genomsnittsmängden. Man stötte och knuffade på varandra och — förstod intet av vad man såg.

Andra gången jag sökte upp Katharina Schöffner var det i sällskap med en fantasiens konstnär, som såg och drömde in i sig hennes syner. Det evigt rörliga, obegränsade, oändliga, som hon så underbart griper och ger tillbaka i dess rörlighet och oändlighet på den lilla ytan av några blad. Som hennes stormbild: storm, himmel, träd röra sig i varandra, i slingor längre och längre sno sig de svarta grenarna samman med stormmolnen, något aldrig stannande. Eller den eviga ödsligheten i en av de mäktiga teckningarna till ett Carl Spittelers epos: en glanslös sol över den smala rämnan mellan två sammanträngda klippväggar.

En spökbild, som i nästa ögonblick är en kvinnogestalt hängande på de över de svarta klippornas krön utbredda armarna med huvudet sjunket mot bröstet — en korsfäst med all övergivenhetens gravtystnad omkring sig.

För oss båda, som stodo där gripna i vårt innersta av Katharina Schöffners frigjort djupa, djärvt starka konst, blev hon till inseglet på segern i den kamp kvinnorna genom århundraden kämpat: att bryta sig ut ur stängsel, att vara fria i anda och kraft, att självständigt verka och skapa. I växlande toner, än starkare, än svagare, hade detta varit ledmotivet i dessa med så mycken möda och omsorg i Haus der Frau av kvinnor hopbringade och ordnade samlingar av kvinnoverk. Katharina Schöffners hand, syntes det oss, slog det triumferande slutackordet.

Ellen Kleman.

Isländskornas rösträtt.

Mitt under det stora krigsovädret ha kvinnorna i en avlägsen del av världen i all stillhet gjort en stor framryckning. Den 12 augusti beviljade Islands allting landets kvinnor fulla politiska rättigheter, rösträtt och valbarhet, men med åldersgränsen satt till 40 år. Successivt skall emellertid åldern för de kvinnliga väljarna sänkas, tills man kommer till den för männen gällande, 25 år.

Förslaget antogs enhälligt av överhuset, i underhuset avgavs en röst emot förslaget.

Det fordras nu konungens sanktion för att beslutet skall få gällande kraft.

Glimtar utifrån.

Englands tappra kvinnor göra sin krigstjänst och fylla tidens nya, hårda krav med den spänstiga kraft, som de framför andra tilltränat sig i det offentliga livets kampsport.

Problemen äro desamma där som i Tyskland, som i alla modernt invecklade samhällsorganismer drabbade av en utomordentlig störing. Vid sådana tillfällen avslöjas det plötsligt, att statslivet i grunden är något annat än en fotbollsmatch mellan grupper av ambitiösa herrar, prydda med olika färger, inför en liknöjd eller road åskådarkrets. Den nakna strukturen träder i dagen: ett hushåll i väldigt omfång med precis de fordringar och bekymmer, som naturnödvändigt uppstå i ett sådant. Bostad, föda, kläder, arbetsfördelning, hälsovård, huslig omtanke för folket ute som för folket hemma — så primitiva saker visa sig vara statshantverkets första uppgifter. Och det allra angelägnaste politiker har att tänka på är barnavård i ordets alla meningar, det som med en dimmig omskrivning kallas »landets framtid». Charlotte Perkins Gilman har med amerikansk rapphet formulerat det: »Politics are not outside the home, but inside the baby».

Så mycket sociologi har eliten av Englands kvinnor länge kunnat, men ministrar och parlamentsledamöter (dråpliga fotbollspelare) genomgå nu sin elementarkurs. De måste uppleva, att kvinnor i organiserade skaror med mer och mindre officiell sanktion träda fram och gripa in i deras funktioner, för så vitt dessa åsyfta statens välfärd. Till och med en av de nya regeringskommittéerna består helt och hållet av kvinnliga ledamöter.

Det är självklart, att rösträttsorganisationerna ryckte ut i tid — de leva ju snart sagt i ständigt mobiliseringstillstånd. Landsföreningen under mrs Fawcetts ordförandeskap med sina 600 lokalföreningar höll sig parat, innan ännu Englands krigsavsikter voro bekantgjorda, att suspendera sin egentliga verksamhet för att helt ägna sig åt den sociala krigstjänsten. Women's Freedom League, vars general är mrs Despard, syster till general French, har fattat situationen an-

norlunda. Den anser, att aldrig har det givits en behagligare tid för rösträttsagitation än just denna, då varje dag levererar salvor av dundrande argument. Kanoner äro ingenting respektabelt. Man behöver inte tåla i undergiven andakt, när de tala. Alltså fladdrar rösträttsbaneret högt och käckt över den *Women's Suffrage National Aid Corps*, som föreningen har inrättat. Skattmästare i denna krigsorganisation är fröken Lizzie Lind af Hageby, som i sina upprop och mötesanföranden inte försummar att eldigt betona suffragistsynpunkterna. Mrs Despard erinrar i sin tidning *The Vote* om att det finns ett annat moratorium än det finansiella, som utgår 4 nov., och att detta andra också med snaraste bör få en ända: när ämnar regeringen, sedan den nu klarat upp sina räkenskaper med Irland och Wales, betala sin skuld till kvinnorna?

Skådespelerskornas rösträttsförening har uppsatt en *Women's Emergency Corps*, där tusentals medlemmar enrullerats, ehuru ingen upptages utan att ha bestått examen inför bemyndigad expert i någon nyttig färdighet. Här träffas ryttarinnor kunniga i hästskötsel, chaufförer och bilreparatörer, språkmästare, specialister i barnavård, matlagning, bokföring o. s. v. Föreningens syfte är att tillhandahålla dessa talanger för handräckningar överallt där de behövas och där de kunna tjänstgöra utan att gå i vägen för betalda arbetare eller kollidera med andra hjälpkårer.

En plan för kvinnlig polistjänst är ivrigt igångsatt, och kvinnliga patruller, officiellt auktoriserade, hålla vakt kring rekrytlägren för att skydda de unga hjältarna för den kvinnliga förförelse, som skulle kunna störa dem i deras allvarsamma studier. Man finner denna inrättning snyggare och effektivare än det återupplivande av prostitutionens reglementering, som föreslagits av någon sorts kommitté i Plymouth (vilken antagligen underhåller hemlig förbindelse med polispresidenten i Berlin). *The Common Cause* (16 okt.) uttalar i en ledare den skarpaste fördömdelse över detta lömska försök att ånyo insmuggla en längesedan utdömd skändlighet.

Sjukvården i fält och inomlands kräver allt

bistånd den kan få och mer till. Soldaterna tränga ut de civila patienterna från sjukhusen, och det utsändes bevekande upprop om understöd för privata företag till avhjälpande av denna nöd. Skottska avdelningen av *National Union of Women's Suffrage Societies* utrustar två fältlasarett, för Belgien och Serbien.

Nya industrier hjälpas till liv. Hittills har England nödgats hämta leksaker åt sina barn från Tyskland; förra året gick importen till 1,000,000 pund. Slut med den härligheten! I stället uppväxer den allra behändigaste arbetsmöjlighet för flinka fingrar, vilken kvinnorna icke försumma att gripa fatt i. Den bekanta suffragisten mrs Montefiore håller på att efter belgiskt mönster inrätta ett kooperativt bageri för kvinnor som första steget till en återerövring av de industrier, som under förra århundradet rycktes från hemmen ut i affärsmarknaden. Mrs Montefiore hyser den åsikten, att huvudsyftet med brödbakning och dylikt icke bör vara att åstadkomma grova dividender åt aktieägare utan att bereda hälsosam, ren och smaklig näring åt mänskligheten.

Dessa ytterst flyktiga glimtar av några bland de engelska kvinnornas otaliga extraordinära verksamheter räcka till som bakgrund för följande reflexioner av *Daily Herald*:

»Att begära kvinnornas bistånd i en nationell krisperiod innebär två ting. För det första betyder det, att vi erkänna dem som medlemmar av nationen. För det andra betyder det, att deras hjälp är någonting värdefullt. Den första punkten är ett erkännande av deras medborgarskap, och av detta är rösträtten den enda adekvata symbolen. Den andra punkten är ett erkännande av vår dumhet att så länge dröja med att mottaga vad vi nu hälsa som en sak av värde.»

Amatörerna. Det finns människor så hård-sövda, att ett väckarur är förspilt på dem — en 42-centimetersmörsare får dem emellertid att spritta till. Så går det med de engelska ladies, vilka suffragisterna varje dag i årti-onden förgäves berättat vad klockan är slagen. De störta yrvakna ut ur sina drawing-

rooms och fordra en ringa plats i det stora rike, som »kvinnans sfär» plötsligt har utvidgats till. Naturligtvis bära de sig bakvänt åt, stjäla arbete från dem det tillkommer och hantera fattigvård med den borne kapitalistens fräna oförstående. De verkliga arbetarna jaga hälst dessa amatörer tillbaka till deras hålor, ty, som det heter i *The Women's Industrial News* (oktober), »passiv okunnighet är mindre farlig än aktiv sådan».

Kanske ha de dock blivit lite för hårt tillrättavise; alldeles ogägnelig är väl icke ens deras insiktslösa strävan och sinnelaget bildar en förmildrande omständighet. Som *The Common Cause* (9 okt.) godmodigt anmärker: »Det är omöjligt att inte tycka synd om dem som började med att sy skjortor, funno att det var en galen sorts skjortor, försökte med en annan sort och slutligen fingo höra, att det var brottsligt att sy skjortor alls».

London's School of Economics försöker nu sprida kunskap om grunderna för effektiv hjälp i kristider genom en serie föreläsningar av två beprövade sociologer, mr C. M. Lloyd och mrs Rackham.

Engelsk frihet är trots allt ingen 1700-talsfabel. Den är ett helt konkret och levande ting, med skarpt nationella drag, omöjligt för export. Den ligger inte i medvetandets djup som en kostlig skatt att ruva över, den pulserar i lynnet och maneren, färdig till dagligt bruk. En munter uppstudsighet mot fastslagen ordning hör till ordningen, överheten är en bekvämt anbragt tavla att skjuta till måls på, även om pianisten gör så gott han kan, revolutionära gester organiseras till institution. Dessa ränder sköljas inte bort av krigets blodiga våg.

Women's Freedom League ger allt moraliskt och materiellt understöd åt denna kamp, som den anser att Englands heder fordrar, men det faller den inte in att uppge sin speciella kamp, i vilken som stadigt moment ingår skattevägran. En insändare i *The Vote*, som undertecknar sig »Ihärdig skattevägrare», föreslår att beloppet regelbundet skall tillsändas någon krigshjälps-

organisation med påskrift: »Pengar undanhållna regeringen». Utmätning med auktion blir ju alltid följd, men det är just vad man önskar sig, ty av dessa tillfällen gör man glada propagandafester med folksamling, skämtsamma attraktioner och tändande tal över den svårvederläggliga maximen: *No vote, no tax*, och de som inte få skratarna på sin sida äro maktens arma utövare.

Fortfarande kan ingen minister stiga upp och hålla ett vädjande patriotiskt tal, utan att dessa okuvliga franciturerer, ehuru själva fullkomligt ense i den fosterländska grundstämningen, med vässade pennor pricka hål i hans fraser. Det erkännes, att herrarna för ögonblicket sköta sig oväntat väl, men därför skall ingen synd varda dem förlåten. Man rullar sig inte i stoftet för en man, som utger sig för snickare, om han kan göra ett passabelt bord, påpekar Nina Boyle; varför skall man då falla i hysterisk extas över en välavlönad och med rika hjälpmedel utrustad regering, om den vid något tillfälle utför vad den åtagit sig?

Alla utdragande hjältar skänka de tack och välsignelse, men till värvning låta de icke engagera sig. De instämna icke med de lidelsefulla tidningsinsändare, som uppmana Englands unga flickor att utöva föraktets milda påtryckning och att inte spela tennis eller gå ut och gå med den yngling, som skolkar från fanorna. De vänta som Nelson, att varje man gör sin plikt, men de anse det inte passande att påminna honom om det.

De befinna sig, vad utrikespolitiken beträffar, i samma paradoxala läge som många goda människor i de andra stridande länderna: krig är under alla förhållanden ett brott — ingen kan hata det hetare än de — men just detta krig, ehuru konsekvensen av en serie statsmannasynder på alla håll, kan föras med rent samvete och blanka vapen. Om »vår fiende» tala de sällan, dämpat och i förbigående, men det hörs igenom, vilka rysliga historier de ha läst i sina blad om tyskarnas kosackiska krigsföring. Nationshat är dem främmande, folken, mena de, ha ingenting otalt med varandra, och när de allierades väldiga krigsmakt har lyckats befria »Tyskland, detta olyckliga land», från vidundret militarismen,

i vars klor det våndas, kan nationernas sjukonliv äntligen begynna.

Borgmästaren i Soissons. Om de franska kvinnorna föreligga mycket obetydliga underrättelser. Man betvivlar inte, att de som fordom individuellt lägga i dagen skatter av tapperhet och offermod, men de tyckas inte ha kunnat mobilisera sig till någon stor aktion; snarare ha väl deras bestående organisationer fallit sönder — det var kanske bara generaler och inga gemena.

De prisas av en amerikanska i *Jus Suffragii* (okt.) för att de inte gråta, när de ta avsked av sina manliga anhöriga, och för att de sjangtilaste parisiskor köra sina kokett inredda lyxautomobiler till Place des Invalides, överlämna dem till de militära myndigheterna och gå hem! Utomordentligt tragisk finner denna amerikanska synen av en vacker ung flicka, »klädd som bara en verkligt chic parisiska förstår att klä sig till sin morgonpromenad», med höguret huvud ledande sina två favorithästar för att ställa dem till arméns förfogande — bakom henne traskade groomen nedböjd av sorg... Om i dagar av högsta landsnöd sådana självklara bagateller som dessa innehållna fårar och bortskänkta lyxbiler och lyxhästar väcka uppseende, så ser det ut, som om det rådde torka på objekt för beundran. Säkert är detta icke fallet, fastän madame De Witt Schlumberger, ordförande i *Union Française pour le Suffrage des Femmes*, i sitt meddelande till samma nummer av *Jus Suffragii* bara har en enstaka hjältinna att framföra, borgmästaren i Soissons.

När tyska armén nalkades denna stad, nedlade borgmästaren på grund av sjukdom sitt ämbete och en madame Macherez övertog stadens förvaltning, vilken hon skötte med styrka och lugn. Hon skildras som en imponerande person med bred panna, kraftig mun och vitt hår.

Den fientliga hären passerade staden två gånger, på väg till och från slaget vid Marne. I en och en halv månads tid strömmade trupperna igenom. Det haglade rekvisitioner.

Då det till slut begärdes 70,000 kilo havre, 70,000 kilo livsmedel och 20,000 kilo tobak under hotelse att bränna staden, om inte detta anskaffades, svarade madame Macherez, »Ni fordrar inte nog. Fordra solen och månen också, dem kan jag lika lätt lämna er.» Hotel sen uppfylldes emellertid inte, tyskarna drogo dädan och franska trupper besatte staden. Soissons andades åter, men sagan var inte slut än: tyskarna började bombardera. Nu blev det ett göra för borgmästaren och den kommitté, som hon hade samlat omkring sig i stället för de upplösta stadsfullmäktige, att proviantera den i källarna undankrupna befolkningen...

Vilka bragder och öden den präktiga madame Macherez vidare bestod är oss ännu förborgat. Den magra tidningsrapporten låter som ett kapitel ur en historisk roman med ämne från gamla fejdettider.

Du lilla hop! En som inte låter sig förfäras är Frauenbund der deutschen Friedensgesellschaft, som likt en ropande i öknen utsänder ett flygblad till de tyska kvinnorna, uttalande mycket välkända tankar men sådana som det är djärvt att yttra bland en nation, som med berätt mod har ställt hela sitt andliga liv såväl som det materiella under krigslagarna.

Järnkorset har tilldelats två tyska sjuksköterskor för tapperhet på slagfältet, en vid östra armén, en vid den västra.

En fredsvän, och han är död. Internationella kvinnorådet har genom sin president lady Aberdeen tillställt norska Nobelkommittén en skrivelse med anhållan om att detta års fredspris må tilldelas *Steads minnesfond*, vars uppgift är att motverka vita slavhandeln genom att upprätta goda hem för arbetande kvinnor i storstäderna. Beslutet om denna åtgärd fattades på Kvinnorådets femårsmöte i våras, men det tycks passa bättre än man kunde ana då, eftersom väl bra nog många priskandidater fallit ifrån på sista tiden. Stead kan inte längre svika.

Lady Hester Stanhope.

Libanons sibylla.

Lady Hester Stanhope spelade för det tidiga 1800-talets orientfarare rollen av en sevärdhet, som lockade till långa dagsresor utanför den egentliga routen och som i reseskildringar och dagböcker fick sitt eget kapitel. Vad man verkligen visste om henne var underligt nog, och ännu underbarare blev hon genom det mystiska i sin ställning av självskapad drottning över vandrande araber på Libanons sluttningar, genom sin förnäma vana att ofta vägra ta emot européer, som kanske rest genom halva Palestina blott för att träffa henne, och genom de halvvida bergsbornas tro på henne som Allahs inspirerade redskap. Hur hon lyckades komma till denna för en förnäm engelska onekligen sällsamma position har egentligen aldrig klargjorts — genom välplacerad frikostighet mot en beduin-stam hade hon fått rykte om sig såsom omätligt rik och av utomordentligt upphöjd rang, berättades det, och så gjorde hennes egen personlighet, hennes härskarvilja och oförfärad mod, resten.

Hon tillhörde en släkt, som både i krig och fred varit med om att skapa engelsk historia, och hennes mor var dotter till den store Chatham. Olyckligtvis för Hester och hennes två små systrar dog modern mycket ung — Hester var då blott fyra år — och ingen vårdade sig sedan om att ge dem en systematisk uppfostran. Den styvmor de sedermera fingo intresserade sig mest för sin tolaett och för operan, fadern var alltid strängt upptagen av politiken och sitt skriftställereri; för övrigt var han främmande för sina barn,

behandlade dem illa och gjorde dem slutligen samt och synnerligen arvlösa. Med sin livlighet och sin okuvliga viljestyrka blev Hester den oinskränkt härskande i syskonkretsen, men hon trivdes icke hemma och sina uppväxtår tillbragte hon mest hos mormodern, Lady Chatham. Där hade hennes morbror, William Pitt d. y., tillfälle att iakttaga henne, och han bad henne till slut bliva värdinna i hans hus. Under tre års tid, från 1803 till 1806, var hon Pitts förtrogna och hans högra hand i allt vad till det yttre livet hörde, hon ordnade statsbanketter, politiserade och lät tigga sig om protektion. Frispråkig som hon var stötte hon många för huvudet, och hon berättade själv att någon indignerad frågat Pitt hur han kunde låta henne göra sig skyldig till så oerhörda indiskretioner, varpå den store ministern svarat: "Jag låter henne göra som hon vill, för om hon hade satt sig före att lura den lede själv, så skulle hon kunna det". Och hon tillade skrattande: "Det kunde jag också."

Men hennes makts dagar fingo ett brått slut, Pitts död blev solnedgången för hennes ljusaste tid. Engelska staten beviljade henne en pension på 1,200 pund, en summa som hon dock ansåg ganska ömklig. Hon hade svårt att finna sig tillrätt i sin nya ställning; först drog hon sig tillbaka med sitt missnöje till Wales, då hon plågades av de vanliga umgängesformerna och sökte enslighet, men så började hon längta till Orienten och lämnade England 1810 för att aldrig mera se sitt fädernesland åter. Hon tog med sig en

walesisk sällskapsdam och en engelsk läkare, doktor Meryon, som sedan skildrade hennes liv och hennes resor. I övrigt hade hon en hel liten svit, som växte på vägen österut. Efter åtskilliga äventyr hamnade hon i Syrien, och det var bland Palmyras ruiner hon först trädde i förbindelse med beduinerna och, efter vad det sades, köpte sig auktoritet över ett stort beduinläger genom en riklig penninggåva till scheiken. Slutligen slog hon sig ned bland de halvvida stammarna på Libanon. Paschan i Saint-Jean d'Acre avstod åt henne ruinerna av ett gammalt kloster och byn Dahar-Djoun, belägen på en kägelförmig kulle och befolkad av druser. Här byggde hon ett antal hus, omgivna av en trädgård och en stark yttermur som en medeltida fästning. Där inom framlevde hon sina år i orientalisk lyx och i Österlandets traditionella sysslolöshet — hon läste varken böcker eller tidningar, låg mest på en soffa och rökte, upppassad av en skara slavar, vilka hon ansåg som sitt livs plågoris men ej kunde göra sig av med. "Tänk på min rang!" svarade hon sin doktor, då han föreslog henne att skicka av de värsta.

Här i sin majestätiska isolering sysslade hon med intriger mot landsändans brittiska konsuler, vilka hon föraktade med en engelsk aristokrats förakt för de kommersiella intressena, stimulerade druserna till uppror mot Ibrahim Pascha och sökte stärka sultanens vacklande centrala myndighet. Under några år härskade hon nästan med despotisk makt och betraktades med vidskeplig fruktan av befolkningen, ryktena om hennes rikedom och höga rang, den ståt hon utvecklade och kanske

framför allt hennes personlighet, hennes bjudande gestalt, hennes mod och viljekraft — detta skapade kring den främmande kvinnan en atmosfär av höghet, som troddes härröra ur en mystisk förening med Allah själv. Om hon också icke delade denna uppfattning, tycks hon i varje fall ha gjort allt för att uppmuntra den.

Många gånger under paniktider, då förföljelse hotade européerna i Syrien, flydde de till Dahar-Djoun för att söka beskydd hos Lady Hester. Så t. ex. efter slaget vid Navarino.

Så småningom hade hon anlagt orientalisk manlig dräkt och antagit fullt österländska vanor. Hon älskade att exercera med sin talrika tjänarskara, som hon helst rekryterade bland syrierna, ty visserligen fann hon dem snuskiga och tjuvaktiga, men de funno sig i en fullständig underkastelse och behövde inga bestämda timmar för sömn, vilket hon satte värde på. Hon hade en sträng kodex för deras uppförande och tålde ej att de drogo på munnen i hennes närvaro eller läto märka, att de förstodo något av vad som sades eller gjordes. Trots flitiga slag av en sorts klubba hon för detta ändamål ständigt hade bredvid sig fick hon dock aldrig den disciplin bland sina slavar hon önskade, och hon klagade ständigt över hur försummad hon blev. Efter sällskapsdamens död hade hon ingen europé i sin omgivning.

Rykten om hennes liv spred sig naturligtvis till det kultiverade Europa, och varje resande i västra Asien, som kunde finna någon rimlig anledning att avlägga besök hos henne, styrde sin väg till Libanon för hennes skull. Men hon var

ingalunda alltid nådig, ty många voro de som fingo vända utanför klostrets murar.

Men när hon tog emot europeiska besökande, hade hon dock sitt livs stora stunder. Ty Lady Hester hade en fullkomlig passion för att tala. Hon talade i timmar, orerade om politik och religion och mystik med en berusning i sina egna ord, som ofta blev prövande nog för åhöraren, då hon helst fordrade att han stående skulle lyssna till henne. Det berättas om en olycklig engelsman, som svimmade efter åtskilliga timmars föreläsning, och då hon kallade tjänarna till hans hjälp, sade hon helt lugnt, att han blivit överväldigad av hennes skildringar av det sorgliga tillstånd, till vilket de dåvarande ministrarna bragt hans arma land.

Kinglake har ägnat det enda objektiva kapitlet i sin för övrigt så impulsivt personliga resebok Eothen åt den ryktbara eremiten på Libanon. Hans mor hade som ung flicka varit god vän med Lady Hester, och detta åberopar han sig på för att få träffa henne. Han blev mycket vänligt mottagen, och Lady Hester förklarade sig vilja ha reda på allting om sin ungdomsvän, men så kom hon in på mera upphöjda ämnen, och han lyssnade i timtal till hennes åsikter om ockulta vetenskaper, astrologi och magik, självandringen och slagrutan — ävenså berättade hon om sina tidiga erfarenheter bland araberna, om sin maktställning bland dem, samt gav honom till livs anekdoter om William Pitt och andra engelska statsmän hon varit i nära beröring med. Kinglakes familj och förmodligen Kinglake själv hade hon totalt glömt bort, ända tills han slutligen efter midnatt måste gå, då hon förklarade, att hon ovillkorligen ville veta

allt om hans mor, så att han måste komma tillbaka följande dag. Men följande dag upprepades detsamma; han hann knappast nämna något om sin mor, förrän hon redan kom in på de ämnen hon mest älskade, mystik och allehanda magiska krafter.

Kinglake skildrar henne som en majestätisk gestalt, högrest och mager, med lugna rörelser. Hennes ansikte var egendomligt vitt — hon var då nära 60 år — och kring huvudet hade hon en mycket stor turban av kaschmirschalar, som fullständigt dolde hennes hår; dräkten var rikt veckad, och då hon satte sig på soffan efter att ha hälsat på honom, tog hon ett stort vitt draperi av mjukt tyg, som som låg bredvid henne, och kastade det över sina knän så att det föll ned till golvet. Kinglake undrar om det var därför att hon icke ville sitta i en europeisk mans sällskap iklädd ett plagg, som ofrånkomligt måste kallas byxor!

Eothen's författare betraktar Lady Hester en smula nyfiket undrande som ett fenomen, med engelsmannens obotliga förvåning inför det ovanliga, då det möter honom inom det sociala området. En tavla i helt annan färgton ger Lamartine. Redan i hans brev till Lady Hester, där han ber att få besöka henne, synes romantikern. "Milady", skriver han, "voyageur comme vous, étranger comme vous dans l'Orient, n'y venant chercher comme vous que le spectacle de sa nature, de ses ruines et des œuvres de Dieu . . ."

Lady Hester blev förtjust i hans brev, och Lamartine hade endast hunnit buga sig för henne, då hon talade om det för honom och sade, att hon genast av brevet förstått, att deras stjärnor voro vän-

ligt sinnade mot varandra, och att hon nu såg, att hennes aning icke hade bedragit henne, de voro redan vänner. Han blev litet förvånad över hennes så hastigt skänkta vänskap, men hon förklarade genast, att hon visserligen aldrig hört hans namn och icke visste vad han gjorde i sitt liv bland människorna, men att hon efter dessa minuter kände honom som om hon levat samman med honom ett sekel. Hon erbjöd sig att uppenbara hans karaktär för honom och förutsäga hans kommande öden, men han bad henne leende avstå från det — sig själv kände han och framtidens hemlighet bevarade Gud ensam.

Därefter utspann sig mellan dem ett religiöst samtal, som djupt intresserade Lamartine trots att hennes åsikter vida skilde sig från hans. Han karaktäriserar hennes religion som en skicklig ehuru oklar blandning av de olika trosläror, bland vilka hon dömt sig själv att leva: "mystisk som druserna, vilkas hemligheter hon kanske är den enda i världen som känner, resignerad som muselmanen och fatalistisk som han; hon väntar med judarna på Messias, och med de kristne delar hon tillbedjan för Kristus och utövningen av hans barmhärtiga moral".

För Lamartine öppnade hon sitt hjärta på ett sätt, som det förmodligen skulle varit henne omöjligt att göra för en engelsman, han fick en inblick i hennes ensamma liv och den mystiska hänförelse som bar upp henne, han förstod att hennes excentriska väsen och det dunkla i hennes tankar, som många ansågo för vanvett, var något halvt medvetet påtaget. I detta land och bland denna befolkning krävdes stjärndyrkan, profetior, mystiskt verkande krafter — Lady Hesters intelli-

gens sade henne allt detta, men så blev hon till slut själv den första neofyten för den symbol, som hon skapat för andra.

Emellertid hindrade denna själsfrändskap icke att Lady Hester inför Kinglake gjorde sig lustig över Lamartines överförfinade manér — hon hade stor härmningsförmåga och spelade både Byron och Lamartine för Kinglake.

Den engelska läkaren, som följt henne till Libanon, doktor Meryon, förblev hennes trogna vän trots att han alls icke av henne fick röna den mest hänsynsfulla behandling. Hon behövde honom, om icke annat för att ha någon att tala för om kvällarna, och fyra gånger reste han från London till Libanon för att under långa tider, ibland under ett par år, vara hennes sällskap. Då satt han tåligt och lyssnade till hennes oändliga anföranden om aristokratiens måttlösa överlägsenhet över det enkla folket, om medelklassens svekliga ansträngningar att genom uppföstran dölja sin karaktär, om läkarens rätta plats som en högre tjänare i adelsmannens hus, och mera sådant.

Först tycks Meryon ha slutit sig till henne av egennyttiga syften, men så blev han fångslad och kvarhållen av hennes egendomliga och växlande väsen, och till slut bands han av en ridderlig naturs medkänsla för en gammal ensam kvinna, som blev allt fattigare och mera isolerad, allt mera bittert och sammanbitet stolt, där hon satt bland spillrorna av sin forna prestige, omgiven av opålitliga tjänare, utan en människa av sin egen ras i sin närhet. Men trots att Lady Hester satte så stort värde på Meryon som praktisk man och som lyssnare, vägrade hon absolut att taga emot hans hustru.

Det besinningslösa slöseri och den stora givmildhet, varmed Lady Hester skilde sig från sina penningar, bragte henne till slut i de svåraste ekonomiska trångmål. År 1838 fann sig Palmerston föranlåten att kvarhålla hennes pension för att i någon mån tillfredsställa hennes larmande fordringsägare. Hon skrev ursinniga brev till utrikesministern och tog sig det orådet före att publicera en högst respektvidrig epistel till drottning Victoria. Trots att det ej saknades medkänsla med henne, fick hon emellertid ingen hjälp. Hon stängde sig inne bakom sina murar med fem drusiska tjänare, vägrade att mottaga vem det vara månade och framlevde sina dagar i både

lekamlig och andlig nöd. Hon dog den 23 juni 1839, 63 år gammal. Brittske konsuln i Beyruth och en amerikansk missionär, som hört talas om hennes sjukdom, redo till Dahar-Djoun för att söka hjälpa henne. När de kommo fram, blevo de ej vägrade tillträde, huset stod öppet, övergivet och utplundrat, och på sin divan låg Lady Hester död. Allt annat i rummet hade tjänarna fört bort med sig, så fort den fruktade härskarinnan slutit sina ögon. Samma natt begrovs Lady Hester vid fackelsken av de båda männen i ett hörn av sin älskade trädgård, som för henne alltid varit helig grund.

Anna Lamberg Bruun.

Notiser från bokvärlden.

Hård mark. Berättelser av *Hanna Söderlund-Hammar*. Albert Bonniers förlag.

Hanna Söderlund-Hammar, debuterande bokskriverska, presenteras av sin förläggare som särskilt anmärkningsvärd. Selma Lagerlöfs bästa folklivsskildringar utgöra jämförelsematerialet.

Hon är verkligen också en talang. Hon berättar så att man ser — mänskorna och gården och bygden där de bo och ha sin gärning. Hon kan med en snabb, lyckligt funnen vändning fångslande ge en hel dags eller aftons färg och stämning.

Men det är så länge man ser på utifrån, som allt är ganska gott, inte så, när man börjar lyssna.

Dessa människor, som röra sig så fulländat där de gå och komma och syssla med sitt, tala ord, som lagts i munnen på dem. Inte många ord, ty det är fåmält folk, men ändå ord, som inte äro deras egna. Dramatiskt korthuggna och alltför effektfulla, äro de lika litet tro-

värdiga som den ohjälpliga sentimentalitet, vilken genom alla berättelserna sticker upp huvudet bredvid den traditionella bondhårdheten hos de uppträdande personerna och som alltid till sist avgår segrande i de djupa inre konflikterna, som förf. söker skildra.

När Hanna Söderlund-Hammar i bearbetningen av själva stoffet vunnit den fasthet och styrka, som nu karakteriserar hennes rent yttre formgivning, kan man vänta något av henne.

Det lyckliga valet. Komedi i fem akter av *Nils Kjær*. Översättning av August Brunius. Albert Bonniers förlag.

Nils Kjærs komedi hade sin obestridda succès på Svenska Teatern denna vår och ges alltjämt. Vi ha också fått den i tryck på svenska.

"Det lyckliga valet" är fru Lavinia Celius' inval i stortinget. Förf. har anteciperat händelsernas utveckling i Norge. Man kan emellertid inte påstå, att Nils

Kjær med sin komedi direkt slår ett slag för sina landsmaninnor. Men väl är "Det lyckliga valet" en blixtrande satir över kandidaten-stortingsmannen, valrörelse, partibildning och programpunkter, så som det hela här förlöper i den lilla norska kuststaden, och indirekt gör förf. därvid sin honnör för kvinnorna genom att låta fru Lavinia, om än på ett rent farsartat sätt, avgå med segern vid valet.

Nils Kjær har verkligen ingen försyn vid teckningen av den manliga liberala stortingskandidaten, fru Lavinias egen man. För programmet, som betryggar hans inval, skulle han kunna sälja sin själs salighet, och han dricker heroiskt saft och vatten, talar landsmål och går med på helbrägdagörelse genom händers påläggning, allt oberoende av egna sympatier, när så kräves, ty nykterister, landsmålsivrare och frireligiösa äro mäktiga i den lilla norska kuststad, där handlingen försiggår.

Det är naturligtvis ytterligt smärtsamt för en politiker med så stor anpassningsförmåga och som dessutom ädelmodigt upptagit kravet på politiska rättigheter för kvinnorna — visserligen med bestämd tro på att det inte skulle leda till något i en överskådlig framtid — att bli slagen av sin egen hustru. För vilken det för övrigt är den största överraskning att bli vald och som aldrig svurit på ett program.

Hur hon, stortingsmannen mot sin vilja, kommer att reda sig i det politiska livet, få vi ingen antydning om i Nils Kjærs komedi, men att hon har karaktär och ryggrad i en helt annan grad än sin politiskt maktsjuka man kommer tydligt fram. Det är inte fråga om att inte förf., trots att hans satir i övrigt visst ej skonar kvinnorna i stycket, avgjort placerat sina sympatier hos fru Lavinia. Och om även hennes val egentligen kommit till för att framhäva det parodiska i det politiska livet, så som det kan taga sig form, är det i alla fall henne som han låter sitta inne med både kraft och förmåga — och rättfärdighetskänsla dessutom.

Det är ju intressant nog, att Nils Kjær, denne obarmhärtige och skarpe satiriker, som i "Det lyckliga valet" på sitt torrt kvicka sätt så hänsynslöst slår ned på partipolitikens smygvägar, hyckleri och kompromissande, ställer upp en sorts rättfärdighetsideal representerat av en kvinna.

Neutrala staters och deras undersåtars rättigheter och skyldigheter under krig av *Anna Wicksell*. Håkan Ohlssons boktryckeri. — **Varför?** Några reflexioner av *Anna Hilding-Andersson*. A.-B. Ph. Lindstedts universitetsbokhandel. (Svenska fredsförbundets skriftserie nr:is IX o. X.)

De två små skrifter Svenska fredsförbundet i höst utskickat ha skrivits i anknytning till kriget. Anna Wicksells utgör, som titeln anger, faktiska upplysningar om vad neutralitet skulle innebära av rättigheter och skyldigheter för en stat och dess innevanare i krigstid. Tyvärr läser man inte de många bestämmelserna med den känsla av trygghet, som de borde ingiva. Det är icke endast Belgiens öde, som gör att man klarare än någonsin ser, att ännu betyda Haagkonventioner och neutralitetsregler, om än överenskomna och stadfästa staterna emellan, jämt så mycket som det passar den starkare att vid krigstillfälle låta dem gälla. I fredstid äro de förträffliga; när de verkligen provas, visar sig deras värde vara fiktivt.

Det hade varit önskligt, att det *Varför?*, som Anna Hilding-Andersson kastar fram, icke svepts i så många fraser. De snedvridna förhållanden, som framkalla något så ohyggligt som det nu rasande kriget, brännmärkas säkrare med nyktrare ord — och en fullt oförvillad blick på det historiska sammanhanget.

Nathalie Zahle. I. Mit Liv. N. Zahles efterladte Papirer ved *Th. Moltke*. II. N. Zahle i sit Liv og sin Virken af *Henriette Skram*. Det Schönbergske Forlag, Köbenhavn.

Nathalie Zahles namn är även hos oss

känt i vida kretsar, och den bok av och om henne, som nu i Danmark givits ut, skall säkert mötas av stort intresse i Sverge, framför allt bland pedagoger. Det är en starkt personlig bok, såväl den första avdelningen, där hon träder fram i sina egna anteckningar så omedelbart som hon hela sitt liv personligen verkade, som i andra avdelningen, där Henriette Skram tecknar henne så som hon minns henne i hennes dagliga gärning och privata liv. Några stora, översiktliga drag av Nathalie Zahles banbrytande verksamhet på flickskoleundervisningens område får man ej genom denna bok, så mycket mera levande blir hon själv.

Man är Henriette Skram tacksam för att hon inte hållit sin del av boken i någon äreminnesstil utan helt enkelt tecknat Nathalie Zahle sådan hon var, med alla hennes förtjänster, hennes egendomligheter och fel. Just med allt detta tillsammans framstår hon som den imponerande, myndiga, mänskliga kvinna hon måste ha varit, med stor personlig tjuskraft och ett rikt och varmt hjärta.

E. K-n.

Hemmets sociala fråga af Fr. W. Foerster. Öfvers. af Astrid Björkquist. Sveriges Kristliga Studentrörelses förlag.

Medan den skriftserie, som utgives af Sveriges Kristliga Studentrörelse, eljest nästan uteslutande sysslat med religiösa och kyrkliga frågor, är det ämne som behandlas i ovannämnda bok av övervägande praktisk innebörd, den rör sig nämligen om det ständigt aktuella, nära nog uttröskade tjänarinneproblemet. Författaren söker lösningen på detta problem i ett fullare uppskattande från husbondefolkets sida av den svårighet, som tjänarställningen erbjuder för den starkt utvecklade frihets- och självständighetskänslan hos vår tids människor, samt i mottagandet av andras tjänst "med en känsla av djup vördnad för den tjänandes människovärde". Han erin-

rar om att "man kan inlägga en hel världs-åskådning" i sitt sätt att mottaga och tacka för en dylik tjänst och att en verkligt finkänslig behandling av den tjänande verkar mera bildande, bjuder på mera själavård och är mera välgörande än all husandakt, alla julklappar, teaterbiljetter och premier.

Förf. lägger inte ensidigt skulden på matmödrarna och underskattar ej heller de svårigheter problemet erbjuder, men också när han räknar med till synes "ohjälpliga fall" bland de tjänande, har han en optimistisk förtröstan till "den trollkraft som ligger i aktningfull humanitet" såsom "den starkaste hjälpen till all moralisk pånyttfödelse".

Allt detta är visserligen saker, som vi förut hört och kanske själva tänkt, men man känner sanningen av en dylik uppfattning mer än någonsin, då man läser denna måttfulla och sunda bok, som inte skattar åt någon falsk sentimentalitet och aldrig kommer med några fraser från folkmöten men med övertygande allvar pekar på den sjuka punkten och fast tror på att en reform är både möjlig och förestående.

Det husliga arbetet har i förf. en varm beundrare och kanske blir han i viss mån orättvis, när han jämför detta med de intellektuella sysselsättningar, som enligt hans åsikt sakna allt samband med det verkliga människolivet. Det skulle onekligen göra en starkare effekt, om man litet oftare finge höra denna hänförda lovsång till hemsysslorna från kvinnorna själva och inte nästan alltid från män, som aldrig prövat på dem. Men det ligger utan tvivel sanning i att ett ändamålsenligt utfört och verkligt gagnande praktiskt arbete i sällspord grad skänker en känsla av fysiskt och psykiskt välbefinnande, och förf:s ideal sammanfaller ingalunda med den prosaiska hushållerskan utan med den finbildade kvinnan, som adlar också det enklaste arbete och gör det lyckoskapande för sin omgivning.

F. E.

Insända böcker.

Wahlström & Widstrand: **Polens siste konung** och hans samtida av *R. Nisbet Bain*. Övers. av Karin Jensen f. Lidforss.

Albert Bonnier: **Juvelerna på Gårda**. Roman av *Ulrik Uhland*. — **De blinda** av *André*

Curtil. Övers. av Henning Söderhjelm. — **Ebba Stjerne, Eva Skytte och de andra**. Roman af *Mathilda Malling*. — **Signild**. Tankekedja. Roman av *Anna Wahlenberg*. — **En ung mans väg...** Roman av *K. G. Ossian-Nilsson*.

A.-B. Framtidens förlag: **Eli Sjursdotter av Johan Falkberget**. Övers. av Otto Grimlund.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. **Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3**. Allm. T. 48 50, Riks. 27 62. **Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag**. Allm. T. 48 16, Riks. 27 62.

Annonsering genom **F. Englunds Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm**.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48, Stockholm 6.

Upplysningsavdelning.

Platsförmedlingsavdelning.

Allm. Tel. 48 50, Rikstel. 27 62, Allm. Tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyråer.

i **Stockholm: Tunnelgatan 25**. Allm. Tel. 82 11, Rikstel. 68 98.

i **Göteborg: N. Fogelbergsgatan 5**. Rikstel. 61 87.

Lugna dej, pojke!

Det går på ett
par minuter

när man har en
HUSQVARNA SYMASKIN.

Förmånliga afbetalningsvillkor

30

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt **material**. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsoöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

40

FÖR KAPITALISTER, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor av depositionens värde, dock ej under två kronor.

12

Husqvarna

Symaskiner

äro helt och hållet tillverkade inom landet, kunna i afseende på konstruktion, hållbarhet samt lätt och tyst gång icke blott mäta sig med utan överträffa äfven de bästa utländska samt äro oomtvistligen billiga i förhållande till sin kvalitet.

OBS !

*Förmånliga
afbetalningsvillkor.*

31

Nyheter i bokhandeln.

I allyarstider. Tvenne högmässopredikningar jämte ett tal vid 100-årsfestens minne av Missionsdirektorn *Joh. Lindgren*. Pris 25 öre.

Gamla Testamentet i anslutning till Bibelkommissionens Normalupplaga av år 1913. Reviderad översättning av Kyrkoherde *J. N. Serner*. Häft. 2: 25, klotb. 2: 80.

Psaltaren. I historisk belysning förklarad av pastor *Storjohann*. Med anmärkningar till uppbyggelse vid varje psalm ur C. H. Spurgeons psalmverk. Med 19 illustrationer. Häft. 2: 75, inb. 3: 50.

Knäböjande Herrens Tjänare. Beträktelse av Kontraktsposten *Marcus Lindskog*. Häft. 40 öre.

Om döpselsens sakrament samt särskilt om barndopet. Av *P. Fjellstedt*. Tredje upplagan. Häft. 40 öre.

Missionens ljus och kraftkällor av kyrkoherde *D. A. Årnström*. Häft. 20 öre.

Väckelse bland ungdomen i Skara skola. Häft. 15 öre.

I stridsvimlet. Berättelse av *Leonard Strömberg*. Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2 kr.

Sex Systrar. Berättelse för unga och gamla av *M. v. O.* Med 7 helsidesillustrationer. Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2 kr.

Hämndén är ljov. Berättelse ur verkligheten av *Anna Carlsdotter*. Häft. 25 öre.

Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition, Sthlm 3.

56

Önskar Ni Eder

en symaskin, som ger en **särskild vacker, söt** vare sig Ni syr i det tunnaste siden eller de gröfsta kapp-tyger, bör Ni köpa

Husqvarna

Central Bobbin Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin öfverlägsna konstruktion, sin mångsidiga användning och öfriga framstående egenskaper blifvit så omtyckta, att de under de få år de varit i marknaden, trots sitt något högre pris erhållit en verkligt storartad spridning, det bästa beviset för att en vara är god. CENTRAL-BOBBIN-MASKINEN tillverkas i två storlekar, en mindre för familjer och syateljörer och en större för skrädderier. **OBS!** Fördelaktiga betalningsvillkor.

29

V **Innehåll:**

Våra studiestipendier. Av *Susy Silfverbrand-Erikson.*

Kvinnornas uppbåd.

De våra på Bugra. Av *Ellen Kleman.*

Glimtar utifrån.

Lady Hester Stanhope. Libanons sibylla. Av *Anna
Lamberg Bruun.*

Notiser från bokvärlden.

**F. ENGLUNDS
BOKTRYCKERI**

**Drottninggatan 40
S T O C K H O L M**

**Utför allt slags föreningsstryck.
Smakfullt arbete och facila priser.**